

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Dato
04.08.2023

Høringsinnspill til Varselsutvalgets rapport – Fra varsel til læring og forbedring

Mental Helse er Norges største bruker- og medlemsorganisasjon innen psykisk helse. Med over 10.000 medlemmer bidrar vi til å skape gode møteplasser over hele landet. Våre 350 brukerrepresentanter bidrar til høy brukermedvirkning i helsetjenestene. Mental Helse driver flere kunnskapsbaserte prosjekter som er målrettet mot ungdom og forebygger mot psykiske helseutfordringer og selvmord. Våre landsdekkende svartjenester mottok i fjor over 370.000 henvendelser, igjennom telefon og chat.

Innledning

Mental Helse vil berømme utvalget for å ha levert en godt sammensatt rapport med flere gode anbefalinger til forbedring. Under følger våre innspill, som vi mener kan bidra til å ivareta pasient- og brukersikkerhet på en bedre måte.

Det er brukere og pårørende som rammes av uønskede skader og hendelser i helsetjenestene og det er deres rettighet å kunne varsle om alvorlige hendelser. Men som det også kommer frem i rapporten så er personer med rus- eller psykiske helseutfordringer en gruppe som i liten grad fanges opp igjennom dagens varselordning. Derfor mener vi det er skuffende at personer med rus- eller psykiske helseutfordringer ikke har blitt godt nok ivaretatt av utvalgets arbeid med videre anbefalinger.

Anbefaling 1 - Det er behov for en varselordning for alvorlige hendelser som omfatter hele helse- og omsorgstjenesten. Begrepet «Varselordning» endres til «Meldeordning»

Mental Helse støtter intensjonen om å endre begrepet til Meldeordning og at «nesten-alvorlige hendelser» også inkluderes. Vi mener det er hensiktsmessig med en meldeordning for alvorlige hendelser som gjelder for hele helse- og omsorgstjenesten. Samtidig er dagens «Varslingsordning» ikke godt nok beskrivende for hvilke saker som skal meldes.

Mental Helse vil understreke at endringene kan bidra til økt pågang av saker, noe vi håper flere vil benytte seg av, men at det ikke finnes tilstrekkelige ressurser til saksbehandling. Derfor må det foreligge justeringer som tar hensyn til konsekvensene av en begrepsendring og omfang.

Å formalisere full sanksjonsfrihet for helsepersonell er noe Mental Helse er skeptisk til. Selve hensikten med å kunne melde om alvorlige hendelser er å bidra til læring og endring på systemnivå. Det er riktig at de fleste hendelser stammer fra systemsvikt, men det er tilfeller hvor det er personlige forhold som spiller inn og hvor det kan være nødvendig å ha mulighet til å sanksjonere helsepersonell. Mental Helse mener at det ikke blir riktig å gi full sanksjonsfrihet for helsepersonell.

Anbefaling 2 - Virksomhetens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge alvorlige hendelser må tydeliggjøres og understøttes i Meldeordningen for alvorlige hendelser

Mental Helse mener det er viktig at virksomhetene får et økt ansvar for å melde inn og følge opp alvorlige og nesten-alvorlige hendelser. Samtidig bør det understrekes at ifølge OECD kan halvparten av skadene som skjer i helsetjenesten forebygges. Derfor bør det alltid være et mål om å både jobbe forebyggende, samtidig som det legges til rette for gode muligheter til å kunne varsle om alvorlige hendelser når det foreligger. Virksomhetene må da både ta og settes i stand til å ta dette ansvaret.

Utvalget foreslår blant annet at rapporten skal vise hvordan pasienter, brukere og pårørende blir ivarettatt og involvert i gjennomgangen etter den alvorlige hendelsen. Mental Helse mener dette brukerperspektivet er svært viktig.

Anbefaling 3 - «Nesten-alvorlige hendelser» inkluderes i Meldeordningen for alvorlige hendelser

Mental Helse støtter forslaget om å utvide hvilke hendelser som tas i inkluderes i Meldeordningen. Denne endringen vil kunne bidra positivt til å avdekke flere forbedringsområder, samtidig som det bidrar til kvalitetsforbedring av tjenestene.

Anbefaling 4 - Meldeordningen for alvorlige hendelser i helse- og omsorgstjenesten må utformes med sikte på hensiktsmessig ressursbruk i det samlede systemet

Mental Helse støtter ikke forslaget om å legge Statens undersøkelseskommissjon for helse- og omsorgstjenestene (Ukom) under Statens helsetilsyn. I Prop. 68 L (2016-2017) gis begrunnelsen for opprettelsen av Ukom. Det vises til at avklaring av bakenforliggende årsakssammenhenger og systemfeil er avgjørende for å forebygge nye alvorlige hendelser. Det vises til at en selvstendig undersøkelseskommissjon vil kunne se årsakssammenhenger på tvers av ulike organisatoriske grenser. De vil også kunne utfordre årsaksfaktorer bestemt gjennom lovgiving og overordnede myndigheters vedtak knyttet til organisering og ressursdisponering.

Mental Helse er sterkt imot sammenslåing, men anbefaler å undersøke muligheten for et bedre samarbeid mellom Ukom og Statens helsetilsyn for å håndtere ineffektive løsninger fremfor å foreslå sammenslåing.

Anbefaling 5 - Pasienter, brukere og pårørendes stilling etter alvorlige hendelser styrkes

Mental Helse støtter i tiltakene foreslått. Mental Helse er også særlig positive til at tidagersfristen om møte (og nødvendig oppfølging av pasient/bruker etter en alvorlig hendelse) erstattes med «snarest mulig og senest innen fem virkedager» som frist, men det er viktig at et slikt møte gjennomføres når pasient, bruker og/eller pårørende er klar for det.

For bedre tydeliggjøring vil vi tilføye to punkter:

Forslag 1: En fast ansatt i sykehuset som er overordnet ansvarlig som støtte for både ansatte og pasienter/brukere/pårørende i slike situasjoner/møter.

Forslag 2: pasienter, brukere og pårørende må motta persontilpasset informasjon, om sin rett til selv å melde om alvorlige, nesten-alvorlige og uønskede hendelser på melde.no

Anbefaling 6 - Etablere et nasjonalt register for alvorlige hendelser og nesten-alvorlige hendelser

Mental Helse støtter forslaget og mener det er et svært viktig tiltak i kvalitetsforbedringen av helse- og omsorgstjenestene.

Anbefaling 7 - Statsforvalteren får en tydeligere veiledningsrolle overfor virksomhetene

Mental Helse mener intensjonen om å gi Statsforvalteren en tydeligere veiledningsrolle ovenfor virksomhetene er god, men er skeptiske til om det er gjennomførbart og blir en intensjon uten handling. Statsforvalterne over hele landet har allerede lang saksbehandlingstid i klage- og meldesaker, noe som gjør at de vil prioritere kontroll og vedtak fremfor veiledning. Med også nesten-alvorlige hendelser vil det i tillegg bli behov for økt saksbehandlingsskapasitet. Om forslaget skal ha virkning må det foreligge midler og ressurser som gir Statsforvalteren mulighet til å drive veiledning ovenfor virksomhetene.

Anbefaling 8 - Tydeliggjøre at Meldeordningen for alvorlige hendelser også omfatter overganger i pasientforløp og der flere uønskede hendelser til sammen utgjør en alvorlig hendelse

Mental Helse er svært positive til forslaget da vår erfaring er at denne overgangen setter mange pasienter og brukere i en sårbar posisjon uten at dette fanges opp i nødvendig grad. Helse- og omsorgstjenester ytes på ulike nivå og av ulike virksomheter. Mental Helse mener derfor forslaget om en tydeliggjøring av at flere uønskede hendelser til sammen kan utgjøre en alvorlig hendelse som utløser meldeplikt, er viktig.

Samtidig vil vi oppfordre til å se hvilke virksomheter som kan omfattes av meldeordningen. Med en vekst av private helsevirksomheter er det viktig at meldeordningen også omfatter disse virksomhetene. Ikke minst for å sørge for at private aktører som ikke har avtaler med RHFer/HFfer kommer innunder denne ordningen slik at vi ikke får et område hvor man ikke får meldt fra om hendelser på en tilstrekkelig måte.

Anbefaling 9 - Det må legges til rette for bedre melde og forbedringskultur i hele helse og omsorgstjenesten

Mental Helse er helt enige i dette forslaget og vet det er mange som kvier seg mot å melde avvik fordi det ikke følges opp. Det er behov for en bedre melde- og forbedringskultur for å øke pasient- og brukersikkerheten, men også for å ivareta et trygt arbeidsmiljø.

Med vennlig hilsen

Ole-Marius Minde Johnsen
Landsleder

Linda Berg-Heggelund
Generalsekretær